

Ks. DARIUSZ NENCA
UMK Toruń

ZASADA SPRAWIEDLIWEJ MIŁOŚCI W ORĘDZIACH FATIMSKICH

Orędzia Fatimskie stanowią przesłanie skierowane do ludzkości, co ma prowadzić do kształtowania prawdziwie ludzkich wspólnot. Cechą charakterystyczną takich odniesień jest niekwestionowalny szacunek dla osoby ludzkiej. Centralna pozycja człowieka w ramach relacji społecznych oznacza wprost zachowanie godności osobowej oraz nienaruszalnych praw. Wartości osobowe są kultywowane wszędzie tam, gdzie zachowana jest sprawiedliwość ukonstytuowana na miłości. Stąd można mówić o sprawiedliwej miłości. Objawienia fatimskie stanowią przypomnienie konieczności podjęcia dzieła nawrócenia, które odnawia na nowo relacje z Bogiem oraz z innymi ludźmi. Poprawność relacji jest tutaj gwarantowana w postulowanej miłości, zachęcającej człowieka do urzeczywistniania Bożych wskazań, czyniących świat miejscem zasługiwania (coraz bardziej odpowiadającym idei Królestwa Niebieskiego końca czasów) na wieczność.

1. ZASADA SPRAWIEDLIWEJ MIŁOŚCI

Według nauczania społecznego Kościoła – miłość i sprawiedliwość warunkują się wzajemnie. Wspólnym punktem odniesienia jest ochrona osoby w zakresie integralności jej natury. Człowiek jest zdolny do miłości, która jest z kolei fundamentem dla stanowionego w dalszej kolejności prawa. Stąd też można mówić o zasadzie sprawiedliwej miłości. Powyższe principium znajduje zastosowanie w kształtowaniu różnego rodzaju wspólnot, które zmierzają ostatecznie do rozwoju jednostkowego i społecznego. Przypomnieniem dla nieodzowności sprawiedliwej miłości w procesie humanizacji świata mogą być różnego rodzaju objawienia: w tym także orędzie Maryi przekazane światu w Fatimie.

1.1. Sprawiedliwość odniesień międzypersonalnych

Sprawiedliwość, podobnie jak miłość, wolność, prawda itd., są ukazane w nauczaniu społecznym zarówno jako wartość, jak i jako zasada życia społecznego. Mówiąc o wartościach, wskazuje się na elementy cenne w odbiorze społecznym oraz w hierarchii dóbr ukształtowanych w jednostkowej świadomości. Wartości mogą stanowić również cele określające kierunki rozwoju oraz definiujące kryteria oceny zachowania w zakresie prawości czy anarchii¹. Sprawiedliwość jest ukazywana również (jak już wspomniano powyżej) jako zasada życia społecznego². Wówczas determinuje ona charakter odniesień, który kultywuje pewien ład lub zmierza do rozwoju, uwzględniając przesłanki natury materialnej oraz duchowej. Niezależnie jednak od charakteru sprawiedliwości, a więc od tego, czy jest ona interpretowana jako wartość czy jako zasada życia społecznego, główne przesłanie sprawiedliwości wyraża następujące określenie: „(...) polega [ona, tzn. sprawiedliwość – D. N.] na stałej i trwałej woli oddawania Bogu i bliźniemu tego, co im się należy”³. *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, przywołując powyższe określenie, zwraca uwagę na dwa niejako aspekty sprawiedliwości. Pierwszy aspekt jest nazwany subiektywnym. Wyraża on obopólne uznanie podmiotowości partnerów wymiany w zakresie godności osobowej i praw człowieka. Chodzi tutaj o partnerskie odniesienia gwarantujące wzajemną nienaruszalność dóbr osobowych, w tym nade wszystko wolności⁴. Drugi aspekt jest określany mianem obiektywnego. Sprawiedliwość jest tutaj kryterium oceny zachowania czy też wprost przypisania zaistniałym relacjom miana prawych⁵ poprzez zachowanie istniejącego porządku normatywnego. Fundamentalnym kryterium dla zaistnienia sprawiedliwości w społeczeństwie przy odniesieniu do prawa jest człowiek. Owo fundamentalne znaczenie człowieka dla życia społecznego w następujący sposób określa *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym*: „Zasadą bowiem, podmiotem i celem wszystkich instytucji społecznych jest i powinna być osoba ludzka, zwłaszcza że ze swej natury niewątpliwie wymaga ona życia społecznego. Ponieważ więc życie społeczne nie jest dla człowieka czymś przycho-dzącym z zewnątrz, rozwija on wszystkie swoje uzdolnienia i może odpowiedzieć na swoje powołanie poprzez spotkania z innymi, wzajemne służenie sobie i dialog z braćmi”⁶. Wymiar transcendentny rzeczywistości jest poprzez rozwijanie natury społecznej coraz bardziej przepełniony takimi wartościami, jak wolność, prawda

¹ Por. R. Krajewski, *Wartość*, EK 20, kol. 261.

² Por. J. Kupny, *Podstawowe zasady życia społecznego*, w: *Katolicka nauka społeczna. Podstawowe zagadnienia z życia społecznego i politycznego*, red. S. Fel, J. Kupny, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2007, s. 77.

³ KKK 1807.

⁴ Por. KNSK 201.

⁵ Por. tamże.

⁶ Por. KDK 25.

i miłość. Innymi słowy, przestrzeń społeczna jest miejscem dokonywania wyborów zgodnych z powołaniem człowieka⁷. Prawda dotyczy zachowania elementów natury osobowej w charakterze działania instytucji społecznych⁸. Miłość wreszcie określa działania specyficznie ludzkie – w pełni wyrażające byt osobowy⁹. Zachowanie każdej z wskazanych powyżej wartości jest równoznaczne z zachowaniem sprawiedliwości w jej fundamentalnym aspekcie, czyli w zakresie ochrony osoby¹⁰.

Sprawiedliwość jest nieodłącznie związana z prawem. W ramach nauki chrześcijańskiej wskazuje się na Boga jako na Najwyższego Prawodawcę¹¹. Chrystus natomiast wskazuje na przykazanie miłości jako na fundament ewangelicznego prawodawstwa¹². W aspekcie objawienia prawo służy ocenie czynów w zakresie zgodności z Bożym porządkiem. *Katechizm Kościoła Katolickiego* przywołuje kategorię prawa naturalnego jako wyrazu Bożego porządku w świecie przy wykorzystaniu uzdolnień przekazanych przez Boga już w momencie stworzenia człowieka. W tej kwestii autorzy *Katechizmu* powołują się na św. Tomasza z Akwinu: „Prawo naturalne nie jest niczym innym, jak światłem poznania złożonym w nas przez Boga; przez nie poznajemy, co należy czynić, a czego unikać. To światło i to prawo dał Bóg człowiekowi przy stworzeniu”¹³. Przykładem prawa naturalnego jest *Dekalog*, przykazanie miłości Boga i bliźniego, które człowiek odczytuje w sumieniu i które następnie są realizowane w doczesności. Nakazy prawa naturalnego posiadają dość ogólną formę¹⁴. Czyny ludzkie, jak też instytucje życia społecznego są zobligowane, by owo prawo konkretyzować, dzięki czemu uwarunkowania doczesne na coraz większą skalę odpowiadają porządkowi Bożemu¹⁵. Stąd można mówić, iż chrześcijańska koncepcja prawa naturalnego prezentuje sprawiedliwość jako kategorię graniczną pomiędzy porządkiem doczesnym a nieskończonym. Człowiek, zachowując postulaty prawa naturalnego, zyskuje możliwość coraz pełniejszego partycypowania w pełni Bożego życia na końcu czasów¹⁶.

Wskazane powyżej aspekty ukazują sprawiedliwość jako wartość czy zasadę z natury relacyjną. Zachodzi ona pomiędzy podmiotami, które mogą być w równym

⁷ Por. tamże, 16.

⁸ Por. tamże, 15.

⁹ Por. W. Granat, *Osoba ludzka. Próba definicji*, Wydawnictwo Diecezjalne, Sandomierz 1961, s. 197.

¹⁰ Por. KDK 25.

¹¹ Por. J. Buxakowski, *Teologia prawd wiary. Bóg Jedyny w Trójcy Osób*, Bernardinum, Pelplin 2006, s. 160.

¹² Por. tamże, s. 161.

¹³ Cyt. za: KKK 1955.

¹⁴ Por. KDK 16.

¹⁵ Por. H. Juros, *Teologia moralna czy etyka teologiczna? Studium z metateologii moralności*, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1980, s. 128-129.

¹⁶ Por. J. Ratzinger, *Śmierć i życie wieczne*, przeł. M. Węclawski, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1986, s. 254.

stopniu osobami, jak też w stosunku do instytucji¹⁷. Relacyjność sprawiedliwości sprawia, iż cechuje się ona niezwykle dynamiczną wewnętrzną¹⁸, zachodzącą w różnych układach odniesień. W ramach tradycyjnego podziału rozróżnia się następujące rodzaje sprawiedliwości: sprawiedliwość zamienna, sprawiedliwość rozdzielcza oraz sprawiedliwość prawna. Sprawiedliwość zamienna zachodzi pomiędzy równymi partnerami. Przedmiot wymiany, jak i forma, są precyzyjnie określone w umowie. Czesław Strzeszewski zwraca uwagę, iż problematyczność sprawiedliwości zamiennej zachodzi najczęściej w braku odpowiedniości pomiędzy faktycznym stanem a aspektem aksjologicznym, warunkującym zaistniałe zależności¹⁹. Sprawiedliwość rozdzielcza zachodzi natomiast pomiędzy społeczeństwem (czy jakąkolwiek inną wspólnotą) a jednostką. Są to dokładnie świadczenia instytucji społecznych na rzecz obywatela. Kryteria wymiany określa proporcjonalność udziału lub też zobowiązań²⁰. Wreszcie sprawiedliwość prawna wyraża zobowiązania jednostki względem społeczeństwa według przyjętych powszechnie zasad. Tutaj również obowiązuje proporcjonalność jako kryterium wymiany²¹. Poza wskazanymi powyżej rodzajami sprawiedliwości istnieje również sprawiedliwość społeczna. Wyraża się ona w zapewnieniu godziwych warunków bytowania każdej bez wyjątku jednostce. Zgodnie z sugestiami zawartymi w *Kompendium nauki społecznej Kościoła* podkreśla się niepodważalną rolę sprawiedliwości społecznej w generowaniu rozwoju społecznego. Formułując w tym miejscu negatywną przesłankę stwierdza się, iż wszelkie ataki na godność osobową (a więc na sprawiedliwość) sprzyjają opóźnieniu społecznemu²².

1.2. Fundamentalne znaczenie miłości dla sprawiedliwości

W nauczaniu społecznym Kościoła wskazuje się na ścisły związek pomiędzy sprawiedliwością a miłością. Z tej racji, iż miłość jest kategorią bardziej fundamentalną niż sprawiedliwość, wskazuje się na przymiot sprawiedliwości odnoszony do miłości. Stąd można mówić o sprawiedliwej miłości. Kategoria miłości stanowi jeden z fundamentów nauki chrześcijańskiej, co wyraził Benedykt XVI w encyklice *Deus caritas est*: „Bóg jest miłością: kto trwa w miłości, trwa w Bogu, a Bóg trwa w nim” (1 J 4, 16). Słowa z Pierwszego Listu św. Jana wyrażają ze szczególną jasnością istotę wiary chrześcijańskiej: chrześcijański obraz Boga i także wynikający z niego obraz człowieka i jego drogi²³. Postępowanie według miłości Bożej

¹⁷ Por. J. Szulist, *Człowiek jest drogą Kościoła (RH 14). Wprowadzenie do katolickiej nauki społecznej*, Bernardinum, Pelplin 2012, s. 58.

¹⁸ Por. E. Kasjaniuk, *Sprawiedliwość w teologii moralnej*, EK 18, kol. 727.

¹⁹ Por. za: J. Szulist, *Człowiek jest drogą Kościoła (RH 14)*, dz. cyt., s. 58-59.

²⁰ Por. tamże, s. 59.

²¹ Por. tamże.

²² Por. KNSK 201.

²³ DCE 1.

jest według Benedykta XVI zasadniczą opcją życia chrześcijańskiego, zmierzającego ostatecznie do intensyfikowania jedności z Bogiem, a także z bliźnimi²⁴. Wartości takie jak: solidarność, ofiarność czy braterstwo stanowią praktyczne zastosowanie miłości w relacjach międzyludzkich, których doskonałość jest mierzona gotowością do bezinteresowności w służbie Bogu i bliźnim²⁵. Nadprzyrodzony charakter miłości dotyczy nie tylko zarysowanego powyżej pochodzenia tejże zasady od Boga. *Katechizm Kościoła Katolickiego* wskazuje, iż postępowanie według przykazania miłości Boga i bliźniego – przypomniane w Ewangelii – jest wprost naśladowaniem Chrystusa. Mistrz z Nazaretu głosił Dobrą Nowinę o miłości w słowach i czynach²⁶, co powinny naśladować kolejne pokolenia chrześcijan. Absolutny charakter miłości (w sensie powszechności i bezwarunkowości) został objawiony światu w momencie śmierci Jezusa na krzyżu. „Chrystus umarł z miłości do nas, gdy byliśmy jeszcze ‘nieprzyjaciółmi’ (Rz 5,10). Pan wymaga od nas, byśmy jak On miłowali nawet naszych nieprzyjaciół, stali się bliźnimi dla najbardziej oddalonych, miłowali dzieci i ubogich jak Jego samego”²⁷. Postępowanie według przykazania miłości Boga i bliźniego stanowi formę ewangelizacji, czyli profilowania relacji międzyludzkich, stosując się wciąż do postulatów nauki objawionej²⁸. Mówi się tutaj o aktualizacji orędzia zbawczego, co odpowiada woli Bożej wobec całego porządku stworzenia²⁹.

Forma przykazań – obecna w Boskim orędziu – sugeruje już w jakiejś mierze związek pomiędzy miłością a sprawiedliwością. Zagadnienie wzajemnych relacji pomiędzy tymi dwiema wartościami, które są fundamentalne dla etosu chrześcijańskiego, było przedmiotem refleksji encykliki *Dives in misericordia* św. Jana Pawła II: „Doświadczenie przeszłości i współczesności wskazuje na to, że sprawiedliwość sama nie wystarcza, że – co więcej – może doprowadzić do zaprzeczenia i zniweczenia siebie samej, jeśli nie dopuści się do kształtowania życia ludzkiego w różnych jego wymiarach owej głębszej mocy, jaką jest miłość”³⁰. Znaczenie miłości dla sprawiedliwości dotyczy w pierwszej kolejności jej genezy. „Bóg jest miłością”³¹. Miłosierdzie określa Jego istotę, a więc i sposób odniesienia do stworzenia³². Jednocześnie miłość jest doskonałym wypełnieniem sprawiedli-

²⁴ Por. tamże.

²⁵ Por. J. Szulist, *W kierunku pełniejszego człowieczeństwa. Dobro wspólne jako wzorzec dla personalistycznych odniesień w rzeczywistości społeczno-politycznej*, Bernardinum, Pelplin 2009, s. 272-273.

²⁶ Por. KKK 1823.

²⁷ Tamże, 1825.

²⁸ Por. EG 178.

²⁹ Por. J. Buxakowski, dz. cyt., s. 182-183.

³⁰ DM 12.

³¹ Por. DCE 1.

³² Por. J. Szulist, *Wzrastanie w miłosierdziu. Uczynki miłosierdzia względem ciała w nauczaniu społecznym Kościoła*, Bernardinum, Pelplin 2016, t. II, s. 73.

wości. Nadaje ona ludzki charakter stanowionemu prawu. Sprawia, iż żadne przepisy prawa nie będą stanowione przeciwko człowiekowi. Św. Jan Paweł II w *Dives in misericordia* stwierdza, iż abstrahowanie od miłości w systemach prawnych stanowi podatny „dla czynienia bezprawia – w sensie obojętności i przedmiotowania człowieka – w majestacie prawa”³³. Innymi słowy, zakwestionowanie konieczności realizacji postulatów miłości chrześcijańskiej prowadzi do niesprawiedliwości w społeczeństwie.

Kierowanie się miłością w zakresie kształtowania struktur wspólnotowych znajduje wyraz w budowaniu „cywilizacji miłości”. *Kompendium nauki społecznej Kościoła* w następujący sposób doprecyzowuje ów cel: „Miłość powinna być obecna i przenikać wszystkie stosunki społeczne: zwłaszcza ci, którzy mają obowiązek troszczyć się o dobro ludów ‘niech się starają posiąść, utrzymać i w drugich rozniecić, zarówno w bogatych, jak ubogich, miłość, panią i królową wszystkich cnót’³⁴. Postępowanie według przykazania miłości odpowiada głównemu przesłaniu nauczania Chrystusowego³⁵. Jest to również czynienie świata środowiskiem coraz bardziej odpowiadającym uwarunkowaniom natury osobowej: zarówno w aspekcie przyrodzoności, jak i nadprzyrodzoności³⁶. Przykazanie miłości stosowane w codzienności przez chrześcijan jest niejako przywołaniem na pamięć zasadniczego kryterium – sprawiedliwości, którym jest przecież człowiek w aspekcie swojej godności i nienaruszalnych praw. Zachowanie integralności bytu osobowego (nade wszystko w stosunku do Boga) określa sposób nawrócenia: również w wymiarze społecznym.

2. MIŁOŚĆ ODKUPIENCZA W POSŁANIU MARYI Z FATIMY

Maryja jest obecna w sposób istotowy w dziele odkupienia Jezusa, dokonany w misterium paschalnym. Świadome i odpowiedzialne uczestnictwo w Bożym życiu skłania osoby oraz wspólnoty do podejmowania dzieła zadośćuczynienia za grzechy oraz do intensyfikacji życia modlitewnego, stanowiącego wyraz nadprzyrodzonej jedności Boga z całym porządkiem stworzenia. Celem *Orędzia Fatimskiego* jest wskazanie na konieczność budowania Królestwa Bożego, które mobilizuje do integralnego rozwoju.

³³ Por. DM 12.

³⁴ KNSK 581.

³⁵ Por. tamże.

³⁶ Por. tamże, 580.

2.1. Obecność Maryi w misji odkupieńczej Jezusa

Paweł VI w adhortacji apostolskiej *Signum magnum* zwraca uwagę na szczególną rolę Maryi w porządku zbawczym. Matka Boża towarzyszyła Jezusowi w publicznej działalności, dając tym wyraz swojej macierzyńskiej miłości. „Na pierwszy plan wysuwa się następująca prawda: Maryja jest Matką Kościoła nie tylko dlatego, że jest Matką Jezusa Chrystusa i Jego nieodłączną Towarzyszką ‘w nowej ekonomii, kiedy to Syn Boży przyjął z Niej naturę ludzką, aby przez tajemnicę Ciała Swego uwolnić człowieka od grzechu’, ale też dlatego, że ‘całej wspólnotie wybranych świeci jako wzór cnót’³⁷. Konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium* stwierdza, iż owo pierwszeństwo Maryi zostało najpełniej wyrażone w momencie Wcielenia Słowa Bożego. Wówczas zostało objawione światu wybranie Maryi pośród całego porządku stworzenia. Jednocześnie w Matce Bożej wypełniły się wszelkie wcześniejsze proroctwa, potwierdzające wolę zbawienia świata³⁸. Oddziaływanie Ducha Świętego na posłanie Maryi określiło w idealny sposób „nowe stworzenie”, której wyznacznikiem jest miłość i ukonstytuowane na niej prawa. Mowa tutaj o odrodzeniu całego rodzaju ludzkiego w sensie wyzwolenia z grzechu i tym samym życia w stanie łaski. Stan wolności od grzechu, co w Maryi dokonało się za przyczyną Boga, sprawia, iż Matka Boża mogła się w sposób bezgraniczny poświęcić dziełu odkupienia³⁹.

Cnota czystości, cechująca życie Maryi, stanowi istotny punkt odniesienia w *Orędziu Fatimskim*. Niepokalane, a więc czyste serce Matki Bożej stanowi objawienie miłości, która nie jest wolna od ciągłego oddziaływania złego w formie różnego rodzaju cierpień. „Jezus chce, abym była więcej miłowana. Chce wprowadzić cześć mego Niepokalanego Serca. Duszom, które ofiarują się memu Niepokalanemu Sercu, obiecuję ratunek. Bóg obdarzy je szczególną łaską. Umieszczę je przed tronem Bożym, jak kwiaty. Nie traćcie nadziei! Ja was nigdy nie opuszczę. Moje Niepokalane Serce będzie dla każdego niezawodną przyszłością i drogą prowadzącą do Boga”⁴⁰. Naśladowanie Maryi umożliwi człowiekowi coraz pełniejsze uczestnictwo w dobrach zbawczych. Cechą tegoż uczestnictwa jest pokora i wola służenia Jezusowi. Z uwagi właśnie na bezgraniczne oddanie się Bogu w Jezusie Chrystusie, Maryja jest wzorem dla Kościoła jako wspólnoty zbawczej kontynuującej posłanie Jezusa w świecie⁴¹.

Gotowość służby Bogu pozwala człowiekowi, na wzór Maryi, dokonać reinterpretacji aktualnego środowiska życia. Matka Boża z Fatimy w swoim orędziu odwołuje się do cnót, których realizacja utrwala w świecie skutki odkupienia

³⁷ Paweł VI, *Adhortacja apostolska „Signum magnum”*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/signum_magnum_13051967.html (26.7.2017).

³⁸ Por. KK 55.

³⁹ Por. tamże, 56.

⁴⁰ S. M. Kałdon, *Serce Matki. Mój Modlitewnik Fatimski*, Sandomierz 1996, s. 30

⁴¹ Por. KK 56-58.

dokonanego na Krzyżu. „Tak, Bóg dał nam znak, właśnie w XX wieku. W naszym racjonalizmie i wobec powstających dyktatur On – miłosierny nasz Ojciec – wskazuje nam pokorę Matki, która ukazuje się małym dzieciom i mówi, co istotne: wiara, nadzieja, miłość, pokuta. Można powiedzieć, że ludzie tutaj odnajdują okno. Widziałem w Fatimie, jak setki tysięcy ludzi dzięki temu, co Maryja przekazała małym dzieciom, w pewnym sensie odzyskują wzrok umożliwiający dojrzenie Boga w tym świecie z jego ograniczeniami i całym jego zamknięciem”⁴². Zachowanie nauki Chrystusowej, potwierdzonej ofiarą krzyżową, jest budowaniem w świecie Królestwa Bożego, które odpowiada współczesnemu postulatowi kształtowania „cywilizacji miłości”. Prawdziwe dobro w świecie obejmuje nade wszystko wolę służenia i bezinteresownego ofiarowania swoich zdolności na poczet objawiania chwały Bożej w świecie.

2.2. ZBAWCZY ASPEKT SPRAWIEDLIWEJ MIŁOŚCI

Objawienia fatimskie stanowią wezwanie do podjęcia dzieła nawrócenia. Cała ludzkość jest niejako zobligowana, by przewyciężyć grzechy, jak też poczucie winy wynikające z uczestnictwa w złu⁴³. Jest to powrót do postępowania na nowo według sprawiedliwej miłości. Matka Boża Fatimska w pierwszej kolejności uświadamia współczesnemu światu skalę niegodziwości postępowania. „Przyszłam upomnieć ludzkość, aby zmieniła życie i nie zasmucała Boga ciężkimi grzechami. Niech ludzie odmawiają różaniec i pokutują za grzechy”⁴⁴. Wyrazem panowania zła w świecie są ataki na papieża⁴⁵, wojny światowe⁴⁶ czy wreszcie niewierność Rosji jako państwa rzeczywistniającego wrocie chrześcijaństwu ideologie⁴⁷. Powrót do porządku, w którym są realizowane przykazania ukonstytuowane na miłości Bożej (czyli rzeczywistnianie postulatu miłości sprawiedliwej) zgodnie z zapowiedziami Maryi, będzie dokonywał się w różnoraki sposób. Pierwszą metodą wyznaczającą proces nawrócenia jest zadośćuczynienie za popełnione grzechy. „O Jezu, czynię to z miłości dla Ciebie, za nawrócenie grzeszników, za Ojca Świętego i na zadośćuczynienie za grzechy, które obrażają Niepokalane Serce

⁴² Benedykt XVI, *Światłość świata. Sensacyjny wywiad z Papieżem*, Znak, Kraków 2011.

⁴³ Por. Jan Paweł II, *Więcej niż doczesność*, Zakopane 2014, s. 34.

⁴⁴ Por. *Objawienie 11 października*, w: L. G. da Fonesca, *Cuda Fatimy. Objawienia, kult, orędzie*, Święty Paweł, Częstochowa 2005, s. 73-79.

⁴⁵ Por. L. G. da Fonesca, *Cuda Fatimy. Objawienia, kult, orędzie*, Święty Paweł, Częstochowa 2005, s. s. 213-214.

⁴⁶ Por. *Bezpieczni na krawędzi czasu*, „Sekretariat Fatimski” 2010, s. 94.

⁴⁷ Por. *Objawienie 13 maja 1917 r.*, w: L. G. da Fonesca, *Cuda Fatimy. Objawienia, kult, orędzie*, Święty Paweł, Częstochowa 2005, s. 43.

Maryi⁴⁸. Popęłnione grzechy domagają się odbudowania naruszonego porządku, który dotyka bliźnich, jak też może w znacznym stopniu negatywnie wpływać na struktury społeczne⁴⁹. Wskazane tutaj postępowanie naprawcze dokonuje się według zasady sprawiedliwości, która jest dynamizowana i posiada źródło w miłości. *Katechizm Kościoła Katolickiego* w aspekcie zadośćuczynienia po grzechu odwołuje się do aktu zbawczego Chrystusa, który najpełniej wyraził w czynach zasadę sprawiedliwej miłości. „Zadośćuczynienie, które spłacamy za nasze grzechy, nie jest do tego stopnia ‘nasze’, by nie było dokonane dzięki Jezusowi Chrystusowi. Sami z siebie nic bowiem nie możemy uczynić, ale ‘wszystko możemy w Tym, który nas umacnia’ (Flp 4, 13). W ten sposób człowiek niczego nie ma, z czego mógłby się chlubić, lecz cała nasza ‘chluba’ jest w Chrystusie (...) w którym czynimy zadośćuczynienie, ‘wydając owoce godne nawrócenia’ (Łk 3, 8), mające moc z Niego, przez Niego ofiarowane Ojcu i dzięki Niemu przyjęte przez Ojca”⁵⁰. Zadośćuczynienie jest jednym z warunków coraz pełniejszego uczestnictwa w Bożym życiu. Jest to aktualizowanie przesłania św. Pawła o partycypowaniu w zmartwychwstaniu Jezusa, prezentującym w całej pełni zasadę sprawiedliwości⁵¹. Analizując również kwestię przewycięzania skutków grzechów, nie sposób pominąć wielokrotnie wspomnianych w *Orędziu Fatimskim* cierpień⁵². Znoszenie tychże cierpień jest formą naśladowania Jezusa zarówno w zakresie ponoszonych trudów, jak też w aspekcie chwały zmartwychwstania⁵³.

Drugą metodą prezentującą proces nawrócenia jest modlitwa, dokładnie rzecz ujmując – wezwanie do modlitewnego zjednoczenia z Bogiem za przyczyną lub też naśladowując postawę posłuszeństwa Maryi⁵⁴. Ukierunkowanie modlitewne w procesie pokuty (przy odniesieniu do Matki Bożej) w następujący sposób ukazuje Jan Paweł II w *Reconciliatio et Paenitentia*: „Niewątpliwie Najświętsza Dziewica, Matka Chrystusowa i Matka Kościoła, oraz Święci, którzy już osiągnęli cel doczesnej wędrówki i uczestniczą w chwale Boga, wspierają swoim wstawieniem braci pielgrzymujących na świecie w ich dążeniu do nawrócenia, do wiary, do powstania po każdym upadku, w ich działaniu na rzecz rozwoju komunii i pokoju w Kościele oraz w świecie”⁵⁵. W *Orędziu Fatimskim* pojawia się

⁴⁸ Cyt. za: J. Popławski, *Narzędzia i praktyki pokutne w chrześcijaństwie*, w: *Fatima. Z Maryją do Jezusa*, Zakopane 214, s. 99.

⁴⁹ W nauczaniu Kościoła pojawia się kategoria grzechu społecznego jak też struktur grzechowych. Por. ReP 16.

⁵⁰ KKK 1460.

⁵¹ Por. tamże.

⁵² Por. za: A. Rybicki, *Pokuta za grzeszników najskuteczniejszym narzędziem przemiany serc*, w: *Fatima. Z Maryją do Jezusa*, Zakopane 2014, s. 34.

⁵³ Por. J. Ratzinger, *Śmierć i życie wieczne*, dz. cyt., s. 183-184.

⁵⁴ Por. tenże, *Komentarz biblijny*, w: K. Czapla, *Fatima. Wielka obietnica*, Apostolicum, Ząbki 2013, s. 13.

⁵⁵ ReP 12.

wspomniany już motyw towarzyszenia Maryi w procesie nawrócenia człowieka. Matka Boża wskazuje w tym kontekście na znaczenie nabożeństw pierwszosobotnich, które stanowią formę zadośćuczynienia za grzechy własne, ale również i innych⁵⁶. Modlitwa stanowi tutaj formę inspiracji do działania, by na coraz większą skalę proklamować w świecie miłość Bożą prowadzącą do ponadczasowej jedności z Bogiem. *Orędzie Fatimskie* wskazuje nie tylko na nabożeństwa pierwszosobotnie, ale również na konieczność odmawiania modlitwy różańcowej, której winny towarzyszyć dwie co najmniej intencje. Po pierwsze, ta modlitwa dotyczy grzeszników i ich ofiar. Przedmiotem modlitwy jest podjęcie dzieła nawrócenia oraz zadośćuczynienia⁵⁷. Po drugie, w modlitwie różańcowej wyraża się pragnienie zakończenia czynienia zła w formie różnego rodzaju wojen, prześladowań itp. Różaniec prowadzi więc do czynienia z miłości naczelnej zasady postępowania i budowania systemu wartości, odpowiadającego idei Królestwa Bożego⁵⁸.

ZAKOŃCZENIE

Objawienia fatimskie stanowią w gruncie rzeczy wyraz troski Boga o cały porządek stworzenia. Wolę Stwórcy wobec całego świata wyraziła Maryja odnosząc się nie tylko do sytuacji współczesnej, ale nade wszystko zapowiadając przyszłe wydarzenia. Zbawiennym dla świata jest powrót do przestrzegania prawa Bożego ukonstytuowanego na miłości nadprzyrodzonej. Stąd można mówić o tzw. miłości sprawiedliwej jako o zasadzie stanowiącej fundament porządku społecznego, determinującego w naturalny sposób rozwój jednostkowy. Coraz pełniejsze urzeczywistnianie tejże zasady, na co wskazują *Orędzia Fatimskie*, ma miejsce poprzez współdziałanie z Bożymi darami, w tym nade wszystko z miłością odkupieńczą Chrystusa, objawioną w całej pełni w ramach misterium paschalnego. Utrwalenie owoców odkupienia w świecie (odpowiadające wprost zasadzie sprawiedliwej miłości) zachodzi w podejmowaniu dzieła zadośćuczynienia za grzechy, jak też poprzez rozwój życia modlitewnego. Wskazane w Fatimie nabożeństwa pierwszosobotnie zmierzają do zacieśnienia więzi miłości z Bogiem za pośred-

⁵⁶ Por. S. M. Kałdon, dz. cyt., s. 30.

Siostra Łucja wskazuje na następujące bluźnierstwa, które winny być przedmiotem modlitw przez pięć kolejnych sobót: „1. Bluźnierstwa przeciw Niepokalanemu Poczęciu; 2. Przeciwno dziewictwu Maryi; 3. Przeciwno Bożemu macierzyństwu, kiedy jednocześnie uznaje się Ją wyłącznie jako Matkę człowieka; 4. Bluźnierstwa tych, którzy starają się otwarcie zaszcześcić w sercach dzieci obojętność, wzgardę, a nawet nienawiść do tej Niepokalanej Matki; 5. Bluźnierstwa tych, którzy urągają Jej bezpośrednio w Jej świętych wizerunkach”. Cyt. za: K. Czapla, dz. cyt., s. 110.

⁵⁷ Por. J. Pelczar, *Rozmyślenia różańcowe*, Jasło 1948-.

⁵⁸ Por. tamże.

nictwem Maryi. Modlitwa różańcowa wyznacza natomiast drogę budowania pokoju w świecie.

Bibliografia

- Benedykt XVI, *Encyklika „Deus caritas est”*, Editrice Vaticana, Watykan 2005.
- Benedykt XVI, *Światłość świata. Sensacyjny wywiad z Papieżem*, Znak, Kraków 2011.
- Bezpieczni na krawędzi czasu*, „Sekretariat Fatimski” 2010, s. 92-98.
- Buxakowski J., *Teologia prawd wiary. Bóg Jedyny w Trójcy Osób*, Bernardinum, Pelplin 2006.
- Czapla K., *Fatima. Wielka obietnica*, Apostolicum, Ząbki 2013.
- Fonesca L. G. da, *Cuda Fatimy. Objawienia, kult, orędzie*, Święty Paweł, Częstochowa 2005.
- Franciszek, *Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium”*, Editrice Vaticana, Watykan 2013.
- Granat W., *Osoba ludzka. Próba definicji*, Wydawnictwo Diecezjalne, Sandomierz 1961.
- Jan Paweł II, *Adhortacja Apostolska „Reconciliatio et paenitentia”*, Editrice Vaticana, Watykan 1984.
- Jan Paweł II, *Encyklika „Dives in misericordia”*, Editrice Vaticana, Watykan 1980.
- Jan Paweł II, *Więcej niż doczesność*, Zakopane 2014.
- Juros H., *Teologia moralna czy etyka teologiczna? Studium z metateologii moralności*, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1980.
- Kałdon S. M., *Serce Matki. Mój Modlitewnik Fatimski*, Sandomierz 1996.
- Kasjaniuk E., *Sprawiedliwość w teologii moralnej*, EK 18, kol. 726-728.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. II, Pallottinum, Poznań 2009.
- Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje. Dekrety. Deklaracje – nowe tłumaczenie*, Pallottinum, Poznań 2002, s. 104-165.
- Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje. Dekrety. Deklaracje – nowe tłumaczenie*, Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-605.
- Krajewski R., *Wartość*, EK 20, kol. 261-262.
- Kupny J., *Podstawowe zasady życia społecznego*, w: *Katolicka nauka społeczna. Podstawowe zagadnienia z życia społecznego i politycznego*, red. S. Fel, J. Kupny, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2007, s. 76-87.
- Objawienie 11 października 1917 r.*, w: L. G. da Fonesca, *Cuda Fatimy. Objawienia, kult, orędzie*, Święty Paweł, Częstochowa 2005, s. 73-79.

Objawienie 13 maja 1917 r., w: L. G. da Fonesca, *Cuda Fatimy. Objawienia, kult, orędzie*, Święty Paweł, Częstochowa 2005, s. 42-47.

Papieska Rada „Iustitia et Pax”, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, Wydawnictwo JEDNOŚĆ, Kielce 2005.

Paweł VI, *Adhortacja apostolska „Signum magnum”*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/signum_magnum_13051967.html (26.7.2017).

Pelczar J., *Rozmyślania różańcowe*, Jasło 1948.

Popławski J., *Narzędzia i praktyki pokutne w chrześcijaństwie*, w: *Fatima. Z Maryją do Jezusa*, Zakopane 214, s. 93-100.

Ratzinger J., *Komentarz biblijny*, w: K. Czapła, *Fatima. Wielka obietnica*, 2014, s. 11-40.

Ratzinger J., *Śmierć i życie wieczne*, przeł. M. Węclawski, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1986, s. 254.

Rybicki A., *Pokuta za grzeszników najskuteczniejszym narzędziem przemiany serc*, w: *Fatima. Z Maryją do Jezusa*, Zakopane 2014, s. 31-28.

Szulist J., *W kierunku pełniejszego człowieczeństwa. Dobro wspólne jako wzorzec dla personalistycznych odniesień w rzeczywistości społeczno-politycznej*, Bernardinum, Pelplin 2009.

Szulist J., *Wzrastanie w miłosierdziu. Uczynki miłosierdzia względem ciała w nauczaniu społecznym Kościoła*, Bernardinum, Pelplin 2016, t. II.

Szulist, J. *Człowiek jest drogą Kościoła (RH 14). Wprowadzenie do katolickiej nauki społecznej*, Bernardinum, Pelplin 2012.

Streszczenie

Orędzia fatimskie zawierają nie tylko przesłanie czysto duchowe. Wskazać można w nich serię odniesień natury społecznej. Jednym z takich zagadnień jest zasada sprawiedliwej miłości. Termin ten nie jest wprawdzie zastosowany werbalnie w *Orędziach*. Z tekstów jednak przekazanych światu w Fatimie można wyodrębnić dość jednoznacznie wezwanie do urzeczywistniania na nowo Bożego prawa ukonstytuowanego na miłości nadprzyrodzonej. Sprawiedliwa miłość proklamowana w Fatimie w stosunku do społeczeństw odpowiada w równej mierze statyce jak i dynamice bytu osobowego, ukierunkowanego na coraz pełniejsze uczestnictwo w Królestwie Bożym za pośrednictwem Maryi. Potwierdzeniem urzeczywistniania zasady sprawiedliwej miłości jest dzieło nawrócenia oraz praktyki modlitwne w formie nabożeństw pierwszosobotnich oraz różańca.

Słowa kluczowe: *objawienia fatimskie, miłość, sprawiedliwość, sprawiedliwa miłość, osoba, Kościół, Maryja*

Summary

The Principle of Just Charity in the *Message of Fatima*

The *Message of Fatima* is not limited just to purely spiritual matters. On the contrary, it does provide numerous references to the social issues. The principle of just charity is one of them. Although the very term did not appear in the text of the *Message*, its content is clearly seen in the admonitions given to the world, particularly in the call to put into practice the Law of God which is built upon the supernatural love. The just charity that ought to reign in the societies according to the revelations of Fatima reflects the human nature and the end of every man, namely gaining the full participation in the Kingdom of God through the intercession of Mary. The relevance of the principle of just charity is manifested in the effort of personal conversion and such spiritual practices as the First Saturdays Devotion and the Rosary.

Keywords: *Fatima apparitions, love, justice, just charity, person, Church, Mary*